

MANUÁL ZELENEJ KULTÚRNEJ PRODUKCIE

TRENČÍN
2026
Európske hlavné mesto kultúry

Obsah manuálu

Úvod do problematiky udržateľnej produkcie kultúrnych podujatí	4
Čo rozumieme pod pojmom udržateľnosť?	5
1. Príprava projektu	6
2. Produkcia projektu	9
a) Výber miesta	9
b) Doprava	10
c) Ubytovanie	12
d) Produkcia	14
e) Catering	16
f) Výroba diel a výzdoba podujatí	18
g) Odpadové hospodárstvo	21
h) Komunikácia	26
3. Ukončenie a vyhodnotenie projektu	28
4. Cirkulárna mapa Trenčína	29
Užitočné zdroje	29
Záver	30

Úvod do problematiky udržateľnej produkcie kultúrnych podujatí

Trenčín 2026 už počas kandidatúry na titul Európske hlavné mesto kultúry reflektoval dôležité zmeny, ktoré sa diali v oblasti klímy a ktoré prinášajú úplne nové, doposiaľ nepoznané výzvy. Samotná kandidatúra sa konala počas pandémie COVID-19. Rozhodnutie zapracovať do našej stratégie umelecké projekty, ktoré hovoria o zmene klímy a o udržateľnosti, bolo inšpirované aj prijatím Európskej zelenej dohody s cieľom dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050. Závazok Európy k zelenej budúcnosti sa odzrkadľuje aj v dlhodobom strategickom ciele **#naturematters**, ktorého účelom je posilniť zelený rozmer kultúrneho a tvorivého priemyslu.

Manuál zelenej kultúrnej produkcie má inšpirovať a zároveň slúžiť ako nástroj k zelenej transformácii pre organizátorov kultúrnych podujatí a pre ľudí pôsobiacich v kultúrno-kreatívnom priemysle.

Spoločne s naším zeleným minimom smerujeme k tomu, aby sme naše podujatia a projekty organizovali udržateľnejšie a s maximálnym ohľadom k prírode, a k tomu pozývame aj vás.

Tento manuál vás prevedie všetkými hlavnými fázami produkcie, ako je príprava projektu, produkcia projektu a likvidácia. Manuál je zameraný aj na hlavné oblasti kultúrnej produkcie, ako sú technická produkcia, odpadové hospodárstvo, catering, ubytovanie, výber lokácie, transport, výzdoba, komunikácia či výroba umeleckých diel.

V každej časti manuál uvádza všeobecné odporúčania pre konkrétnu oblasť kultúrnej produkcie a následne ponúka čo najvhodnejšie riešenia pre okolie Trenčína a Trenčianskeho samosprávneho kraja. Manuál bol tvorený tak, aby poskytol čo najkonkrétnejšie riešenia v oblasti udržateľnej kultúrnej produkcie.

Čo rozumieme pod pojmom udržateľnosť?

Udržateľnosť je definovaná ako uspokojovanie potrieb súčasnosti bez toho, aby sa ohrozovala schopnosť uspokojovať potreby budúcich generácií. Udržateľnosť má tri roviny. Environmentálnu, sociálnu a ekonomickú:



Enviromentálny rozmer

Je ústredným prvkom celkovej koncepcie udržateľnosti. Zníženie negatívnych vplyvov na životné prostredie môže zlepšiť udržateľnosť životného prostredia.



Sociálny rozmer

Hovorí, že spoločnosť je udržateľná zo sociálneho hľadiska vtedy, ak ľudia nečelia existenčným prekážkam v kľúčových oblastiach života, resp. pracovného života.



Ekonomická udržateľnosť

Je často predmetom diskusie, ale vo všeobecnosti ide o schopnosť organizácie spravovať svoje zdroje a generovať zisk zodpovedným spôsobom. Jedným z nástrojov ekonomickej udržateľnosti je práve cirkulárna ekonomika.

Nevyvrátiteľne začíname pociťovať, resp. už pociťujeme, stále väčšie následky klimatickej zmeny, krízy biodiverzity a krízy zdrojov či znečistenia životného prostredia. Pri súčasnej úrovni spotreby sa zdroje získavajú z prírody neudržateľným tempom. Súčasný systém teda môžeme oprávnene považovať za neudržateľný, a to environmentálne, sociálne aj ekonomicky.

A preto sa Trenčín 2026 rozhodol vypracovať Manuál zelenej kultúrnej produkcie spoločne s Inštitútom cirkulárnej ekonomiky, o. z., ktorý bol odborným partnerom v téme udržateľnosti. Dúfame, že manuál vám poslúži ako nástroj k udržateľnejšej produkcii vášho kultúrneho podujatia alebo projektu.

#NaPrírodeZáleží

1. Príprava projektu

Príprava projektu je prvá a kľúčová fáza realizácie vášho projektu. Už v tejto fáze môžete prispieť k tomu, aby bola realizácia projektu udržateľnejšia.

Každé podujatie má určitý environmentálny vplyv a môžete sa v rámci podujatia venovať práve niektorým z tém ako zmena klímy, transformácia na udržateľnejšiu ekonomiku, životné prostredie a podobne. Prizvite ku kreatívnemu a prípravnému procesu obsahovej náplne projektu odborného konzultanta. Odborný konzultant vám pomôže zorientovať sa v často zložitých témach a hlavne sa vyhnete greenwashingu.

Greenwashing znamená, že spoločnosť alebo organizácia vynakladá viac času, energie a peňazí na marketing, ktorý zaručí, že bude vyzeráť udržateľne, než na skutočné minimalizovanie vplyvov na životné prostredie. Ide o klamlivú reklamnú metódu na získanie priazne u spotrebiteľov uprednostňujúcich produkty, ktorých kúpou minimalizujú svoj podiel na zhoršovaní stavu planéty¹.

Počas prípravy projektového plánu by ste si mali nastaviť udržateľné priority, ktoré ste schopní realizovať. Nie každý projekt môže ísť v každej oblasti 100 % udržateľnou cestou, môžete si však nastaviť priority v konkrétnych oblastiach. Napríklad vizuálne umelecké diela vytvorené pre váš festival budú ready-made, vyrobené z už použitých vecí. Alebo pri ceste do nahrávacieho štúdia bude kapela cestovať výhradne verejnou dopravou. Podstatné je nastaviť si merateľné ciele, ktoré budete vedieť na konci projektu vyhodnotiť. Pri nastavovaní priorít vám môžu pomôcť nasledujúce otázky:

V akej oblasti vie byť náš projekt udržateľnejší?



Čo sú naše ciele v oblasti udržateľnosti?

Ako budeme naše ciele merať?

Čo budeme považovať za úspech, naplnenie cieľa?

Plánovanie realizácie

Pri zostavovaní časového harmonogramu projektu si vyčleňte dostatočný čas na plánovanie realizácie

projektu. Dostatok času na plánovanie vám umožní oveľa efektívnejšie a tým pádom aj udržateľnejšie riadiť projekt.

Vypracovaním dopravného plánu pre umelecké kolektívy alebo realizačný tím viete maximálne využiť kapacitu dopravného prostriedku. Taktiež viete minimalizovať nadbytočné transporty techniky alebo si nájsť lokálneho dodávateľa pre svoju realizáciu. Využite nástroje, ktoré sú dostupné aj v našom Manuáli zelenej kultúrnej produkcie, a motivujte tím k hľadaniu udržateľných riešení v rámci realizácie projektu.

Uprednostňujte telekonferencie namiesto osobných stretnutí. Vyhnete sa tak emisiám z cestovania.

Už pri plánovaní realizácie projektu alebo podujatia myslite na to, ako je možné minimalizovať množstvo odpadu, ktoré pri projekte alebo podujatí vznikne. A keď už nejaký odpad vznikne, je dôležité zabezpečiť jeho správne triedenie a nakladanie s ním. Viac o tejto problematike sa dozviete v kapitole Produkcia projektu, v časti Odpadové hospodárstvo. Konkrétne vás môže inšpirovať **Desatoro podujatia s minimom odpadov** na strane 22.

¹ <https://earth.org/what-is-greenwashing/>

Ak pracujete na projekte v kancelárii, môžete zaviesť nasledujúce opatrenia smerom k udržateľnejšiemu fungovaniu:

Kúrenie a ventilácia vzduchu

- ✓ Regulujte vykurovanie, znižujte teplotu pri odchode z práce.
- ✓ Znižujte teplotu cez víkendy a vypnite kúrenie počas dlhších období neprítomnosti.
- ✓ Ak to nie je nutné, nepoužívajte ventilátorový ohrievač ani exteriérové ohrievače.
- ✓ Nainštalujte programovateľný termostat, ktorý cez noc automaticky zníži teplotu alebo intenzitu klimatizácie.
- ✓ Používajte namiesto klimatizácie ventilátory.
- ✓ V prípade horúčav nechajte dvere a okná zavreté, aby dnu neprúdil vzduch a neohrieval miestnosť. Keď to teplota dovoľí, vypnite ventilátory a otvorte okno.
- ✓ Klimatizáciu zapínajte, až keď je izbová teplota vyššia ako 26 °C.
- ✓ Majte zatvorené okná a dvere, keď je spustené kúrenie alebo klimatizácia.

Svetlo

- ✓ Používajte energeticky úsporné svetelné zdroje, ako sú LED zdroje a kompaktné žiarivky, v prípade potreby takzvané eko halogénové zdroje.
- ✓ Pri kúpe nových svietidiel vyberajte dizajn s možnosťou meniť svetelný zdroj, nie so zabudovaným nevymeniteľným zdrojom.
- ✓ Vždy vypnite svetlo pred odchodom z miestnosti.
- ✓ Vždy vypnite akékoľvek nepotrebné svetlo. Používajte snímače pohybu a senzory denného svetla. Pracujte za denného svetla, ak to je možné.

Tlač

- ✓ Ak je to možné, uprednostňujte digitálnu formu komunikácie a úschovy pred tlačenou (projektový plán, vizitky, faktúry, listy...). Ukladajte dokumenty prostredníctvom online cloudov. Na zasielanie elektronických faktúr si vybavte elektronický podpis (KEP) a postupujte v súlade so zákonom.
- ✓ Dokumenty tlačte vo formáte, ktorým sa šetrí papier. Čo najviac eliminujte „biele“ miesta, tlačte viac slov na stranu (napr. použitím čo najužšieho riadkovania, užších okrajov).
- ✓ Nastavte obojstrannú tlač ako predvolenú funkciu.
- ✓ Netlačte farebne, ak to nie je potrebné, a nastavte si čiernobielu tlač ako predvolenú možnosť.
- ✓ Na webovej stránke Ecofont nájdete ďalšie riešenie, ako znížiť spotrebu tonerov.
- ✓ Použité tlačiarenské náplne posielajte na recykláciu a repasovanie. Kupujte kvalitné repasované náplne, sú lacnejšie ako nové.

Voda

- ✓ Využívajte úsporné splachovanie a úsporné vodovodné batérie.
- ✓ Využívajte umývačku riadu, riady neumývajte pod tečúcou vodou.
- ✓ Šetrite pitnou vodou. Tú, ktorú nedopijete alebo nevyužijete, použite napríklad na zalievanie kvetov.

Papier

- ✓ Obmedzte používanie papiera na nevyhnutné minimum.
- ✓ Namiesto samolepiacich post-it papierikov používajte počítačové aplikácie Sticky Notes.
- ✓ Odložte si papiere použité iba z jednej strany a znova ich využite. Alebo ich pozbierajte a darujte deťom na kreslenie.
- ✓ Papierové výrobky objednané vo veľkých baleniach kupujte také, ktoré sú vyrobené čo najbližšie k miestu vášho pôsobenia.
- ✓ Uprednostnite papier:
 - recyklovaný (minimálne 30 % recyklátu),
 - bezchlórový (napr. TCF, ECF),
 - certifikovaný (napr. FSC, PEFC),
 - nebielený a nefarbený (ak je potrebné použiť farebný papier, uprednostnite pastelové farby).
- ✓ Nepoužívajte lesklý papier, potiahnutý vrstvou plastu.
- ✓ Kupujte kancelársky papier s najnižšou možnou gramážou.

2. Produkcia projektu

a) Výber miesta

Pri výbere miesta, kde sa bude konať vaše podujatie, môžete zvážiť kritériá nielen z hľadiska atmosféry a vizuálu podujatia, ale aj z hľadiska toho, aký dopad bude mať výber miesta na celkovú environmentálnu stopu podujatia.

Zvážte výber lokality = či je samotné miesto konania šetrné k životnému prostrediu, resp. udržateľné z hľadiska ekonomického, sociálneho a environmentálneho. To isté platí aj pre ubytovanie.

Faktory, ktoré by ste mali zvažovať pri výbere miesta, kde sa podujatie bude konať:

- ✓ Samozrejme, zvažujte kapacitu, bezpečnosť, prístupnosť a vybavenosť priestoru na účel vášho kultúrneho podujatia.
- ✓ Dostupnosť pre návštevníkov z hľadiska využitia verejnej dopravy alebo možnosti organizácie kyvadlovej dopravy na miesto konania.
- ✓ Dostupnosť pre návštevníkov zdieľanou dopravou alebo na bicykli. S tým je spojená aj infraštruktúra lokácie pre návštevnícky servis, ako sú napríklad cyklostojany.
- ✓ Ak ide o interiér, pozerajte sa na energetický certifikát budovy, využívanie LED svietidiel, triedený zber odpadu, prípadne energetický mix budovy.
- ✓ Zvážte, či je miesto konania prístupné hromadnou dopravou alebo pešo a či je bezbariérové.

Trenčín 2026 sa snaží vybrať miesta, ktoré sú ľahko dostupné, inkluzívne a kam sa dá ľahko dostať verejnou dopravou.

V spolupráci s mestom Trenčín sme pripravili nástroje na stránke <https://geoportal.trencin.sk>, ktoré vám môžu uľahčiť výber lokality pre váš druh podujatia. Prostredníctvom interaktívnych máp Geoportálu mesta Trenčín môžete zistiť, kde sa nachádzajú cyklostojany či parkovacie miesta.

Trenčín 2026 zároveň zaviedol **zelené minimum**, prostredníctvom ktorého od organizátorov vyžaduje poskytnúť pre návštevníkov podujatia cyklostojany.

Ak ste pre návštevníkov pripravili nejaký druh servisu, ktorý im pomôže jednoduchšie sa dostať na miesto konania podujatia, nezabudnite o tom informovať. Taktiež, ak ste vybrali lokáciu, ktorá už sama osebe výrazne znižuje uhlíkovú stopu, komunikujte to verejnosti, zvýši to hodnotu vášho podujatia.

Nástroje, ktoré môžete využiť pri zvažovaní výberu lokácie pre svoje podujatie:

Geoportál mesta Trenčín: [Mapa cyklostojanov v meste Trenčín](#)

Geoportál mesta Trenčín: [Mapa parkovania v meste Trenčín](#)

b) Doprava

Doprava môže pri neefektívnom manažmente kultúrneho podujatia zanechať výraznú stopu na našom životnom prostredí. Základom je dobre pripravený **dopravný plán pre podujatie**, kde sa budete snažiť naplánovať cesty s maximálnym využitím verejnej dopravy. V prípade využitia osobnej dopravy sa snažte obmedziť počet jazd na minimum. Úlohou organizátora je koordinovať transport tímu a umelcov tak, aby maximálne využil kapacitu dopravného prostriedku.

Hierarchia používania rôznych druhov motorov z hľadiska udržateľnosti:

- 1** Elektrický: vynikajúci, ak máte tieto vozidlá k dispozícii. Problematický môže byť zatiaľ ich dojazd a nabíjanie.
- 2** CNG: vhodný na stredné a dlhšie vzdialenosti. Najlepší by bol bio-CNG, pretože vďaka obehovému princípu produkcie nevytvára takmer žiadny CO₂.
- 3** Hybridný: skvelá alternatíva v mestách, s technológiou stop and go, možnosť veľkej úspory nákladov.
- 4** Ak nie je k dispozícii žiadna z týchto alternatív, pre naftové a benzínové motory by mala byť povinná emisná norma Euro 6.

Na dlhšie vzdialenosti používajte vlaky alebo aj autobusy, Trenčín má dobrú dostupnosť z hľadiska vlakovej alebo autobusovej dopravy.

Z pozície organizátora môžete zabezpečiť bicykle pre svoj organizačný tím a minimalizovať tak presuny, napríklad taxi službou.

Ako môžete ovplyvniť cestovanie návštevníkov vášho podujatia:

- 1** Posilnite pravidelné linky MHD: Trenčín má autobusy poháňané CNG, ktoré majú výrazne nižšiu CO2 stopu ako klasické autobusy. So žiadosťou sa obráťte na Útvar mobility mesta Trenčín minimálne mesiac pred konaním podujatia a dohodnite si posilnenie linky v čase príchodu a v čase odchodu návštevníkov vášho kultúrneho podujatia. Nezapodíťte o tejto možnosti včas informovať.
- 2** Ak je to možné, môžete prispôbiť čas začiatku a konca kultúrneho podujatia odchodom a príchodom hromadnej dopravy.
- 3** Zriadte kyvadlovú dopravu na miesto konania kultúrneho podujatia. S miestnym dopravcom SAD Trenčín si viete dohodnúť kyvadlovú dopravu, napríklad z hlavnej stanice na miesto vášho podujatia. Stačí si dohodnúť termín a interval, ako často majú autobusy jazdiť.
- 4** Motivujte svojich návštevníkov ísť na bicykli či elektrokolobežke. Pripravte návštevníkom dostatočnú kapacitu cyklostojanov a informujte verejnosť, že vaše podujatie je pripravené na zvýšený počet bicyklov.
- 5** Informujte návštevníkov vlastniacich elektromobil, kde v blízkosti si ho môžu dať nabiť. V [Cirkulárnej mape Trenčína](#) sa nachádza zoznam nabíjacích staníc.
- 6** V prípade dlhších ciest definujte, do koľko km je odporúčaná vlaková doprava, aby ste eliminovali leteckú dopravu (napr. pomocou [Eco Passenger](#)).
- 7** V rámci zdieľanej dopravy vytvorte komunikačný nástroj pre návštevníkov, pomocou ktorého sa môžu dohodnúť na zdieľanej doprave, napríklad formou facebookovej skupiny, alebo im odporučte existujúce platformy osobnej dopravy.

V rámci Trenčína môžete informovať návštevníkov o dostupnosti cyklostojanov v okolí svojho podujatia opäť formou [Geoportálu mesta Trenčín](#). Samozrejme, pri komunikácii nezapodíťte na informovanie o konkrétnych spojoch MHD, ktorými sa návštevník dostane na vaše podujatie aj späť.

c) Ubytovanie

Ak vyberáte ubytovanie pre organizačný tím svojho projektu, snažte sa vybrať ubytovanie čo najbližšie k miestu konania podujatia. Znížite tak náklady na dopravu a zároveň znížite aj svoju uhlíkovú stopu.

Kritériá pre výber ubytovania:

- ✓ Ak to dovoľia zmluvy, voľte čo najmenej luxusné ubytovanie. Čím viac luxusných vymožeností je poskytovaných, tým má ubytovanie väčší dosah na životné prostredie.
- ✓ Preferujte ubytovateľov, ktorí sa hlásia k rôznym zeleným opatreniam. Ide napríklad o triedenie odpadu, zníženie jeho množstva, upratovanie a výmenu obliečok a uterákov len na požiadanie, možnosť objednať si bezmäsitú a sezónnu jedlá, ideálne z lokálne vyprodukovaných surovín, využívanie obnoviteľných zdrojov energie, zateplenie budovy, zelenú strechu, požičiavanie bicyklov a iných športových pomôcok, nabíjačky na elektromobily a pod.
- ✓ Snažte sa rozumne pristupovať k spotrebe energií a jedla, aj keď sú zahrnuté v cene ubytovania.
- ✓ Ak je to možné, v prípade ubytovania na viac dní uprednostňujte súkromné ubytovanie mimo hotelov. Vyberte si také, ktoré zanecháva menšiu uhlíkovú stopu ako hotely.

Pri výbere ubytovania môžete využiť platformu [booking.com](https://www.booking.com), tá v marci 2024 zmenila svoje interné nastavenie pre ukazovateľ udržateľného ubytovania. Podľa nových pravidiel musí ubytovanie deklarovat' svoju udržateľnosť oficiálnym certifikátom od tretích strán. Na základe tohto certifikátu potom Booking uvedie na svojom portáli ubytovanie ako udržateľné.

Portál [Zlavomat](https://www.zlavomat.sk) stanovil 17 kritérií, na základe ktorých označuje ubytovania, ktoré myslia na prírodu. Používateľ si môže pri každom ubytovaní pozrieť, aké kritériá spĺňa. Informácie sa nachádzajú v podlište „Pre prírodu“, medzi informáciami o vybratom ubytovaní.

Aj pri téme výberu ubytovania je nesmierne dôležité vyhýbať sa greenwashingu.

Usmerniť vás môže aj európska legislatíva, ktorá posilňuje postavenie spotrebiteľov a chráni ich proti greenwashingu súkromných spoločností.²

² <https://eeb.org/new-eu-law-empowers-consumers-against-corporate-greenwashing/>

d) Produkcia

V tejto časti manuálu sa zameriavame hlavne na technických dodávateľov kultúrnej produkcie. Pri technickej realizácii podujatia môžete výrazne prispieť k udržateľnosti celého projektu. Zamerajte sa na tieto aspekty:

- ✓ Pri krátkodobom používaní techniky zvážte jej prenájom.
- ✓ Využívajte lokálnych poskytovateľov techniky, aby ste sa vyhli diaľkovej doprave.
- ✓ Ak má lokácia, ktorú ste si vybrali, vlastné technické zabezpečenie, snažte sa ho čo najviac využiť, aby ste sa vyhli dovážaniu a odvážaniu ďalšej techniky.
- ✓ Ak si prenajímate dodávku, snažte sa vybrať si elektrickú možnosť, pokiaľ dodávateľia vo vašom okolí nemajú takúto možnosť, vytvorte dopyt.
- ✓ Po skončení životnosti narábajte s batériami, kompaktnými žiarivkami, elektronickým a iným nebezpečným odpadom podľa predpisov. Nevyhadzujte ich do zmesového odpadu, odovzdajte ich v zbernom dvore alebo ich vhodte do špecializovaných zberných nádob.
- ✓ Vypínajte techniku, ktorá sa aktuálne nepoužíva, predídete tak zbytočnej spotrebe energie.
- ✓ Pokiaľ sa veci nedajú požičať ani zdieľať, urobte uvážení nákup. Uprednostnite kvalitu, certifikované produkty (napr. Eco Label) a využívajte zelené verejné obstarávanie.

Energia

- ✓ Pripojte sa do elektrickej siete namiesto používania agregátu, kedykoľvek to je možné. Pripojenie riešte s poskytovateľom v dostatočnom predstihu.
- ✓ Ak je to možné, používajte nízkouhlíkový agregát poháňaný LPG alebo zemným plynom. Na slovenskom trhu takéto agregáty zatiaľ nie sú k dispozícii, preto je potrebné aj tu vytvoriť dopyt.
- ✓ Neprenajímajte si zbytočne silný agregát.
- ✓ Minimalizujte čas používania agregátu: zapnite ho čo najneskôr a vypnite ho čo najskôr.
- ✓ Zredukujte emisie používaním filtra na tuhé znečisťujúce látky. Pokiaľ to je možné, vypnite agregát, ktorý sa práve nepoužíva. Hľadajte na trhu alternatívy ku konvenčným zdrojom energie, napríklad batérie.

V rámci tvorby Manuálu zelenej kultúrnej produkcie sme vytvorili nástroj, ktorý by mal uľahčiť výber udržateľných dodávateľov, ktorých potrebujete na realizáciu kultúrneho podujatia. Z mapy sa dozviete základné informácie o tom, čo robí daný dodávateľ udržateľnejšie oproti konkurencii, ako aj to, odkiaľ vám bude služba dodaná. Na základe toho budete môcť zvážiť aj uhlíkovú stopu pri dodaní služby na miesto vášho podujatia.

Dodávateľov sme oslovovali prostredníctvom kampane na sociálnych sieťach Trenčín 2026 a priamym oslovovaním mailom. Každý dodávateľ vyplnil dotazník a ak splnil základné podmienky, bol zaradený do Mapy udržateľných kultúrnych dodávateľov.

Mapa je pod správou produkcie Trenčín 2026 a ako nástroj bude pravidelne aktualizovaná.

Dodávatelia sa budú môcť prihlásiť aj dodatočne, prostredníctvom webu <https://www.trencin2026.sk>.

[Mapa udržateľných kultúrnych dodávateľov](#).

e) Catering

Catering pri organizácii podujatia zahŕňa hlavne **dve oblasti** realizácie, a to stravu pre organizačný tím, účinkujúcich, prípadne dobrovoľníkov, a gastro pre návštevníkov vášho podujatia.

Odporúčania, ako riešiť udržateľne stravu pre organizačný tím a účinkujúcich:

- ✓ Uprednostňujte rastlinnú stravu pred živočíšnou, ponúkajte najviac vegánske, vegetariánske jedlá, a mäsové nech tvoria minimum – napr. 10 % (alebo sa im vyhnite).
- ✓ Využívajte lokálne gastroprevádzky z Trenčína a okolia, ktoré ponúkajú kvalitné jedlo a lokálnu produkciu.
- ✓ Starostlivo si prepočítajte porcie, ktoré objednávate.
- ✓ Požiadajte spoločnosť poskytujúcu stravovacie služby, aby zabezpečila triedenie odpadu, ktorý vznikne v rámci jej činnosti. Dôležité je triedenie bioodpadu, prípadne jeho elektrické kompostovanie priamo na podujatí.
- ✓ Pri obstarávaní cateringu dbajte na redukciiu odpadu tvoreného obalmi. Snažte sa zabezpečiť čo najmenej jednorazových obalov, a to nielen na stoloch, kde je jedlo rozložené – komunikujte s dodávateľom, aby minimalizoval odpad z obalov aj v kuchyni či pri transporte.
- ✓ Namiesto jednorazového riadu a servítkov používajte opakovane použiteľné tanier, šálky, poháre, slamky, nádoby a textilné utierky. Ak sú riad a príbory na jedno použitie nevyhnutné, použite certifikované kompostovateľné verzie – [OK Home Compost](#), [OK Compost](#). Preferujte riad a príbory z dreva a celulózy (papier). Uistite sa, že následne viete odpad z neho odovzdať odberateľovi, ktorý ho dokáže spracovať, aby neskončil v zmesovom odpade.
- ✓ Ak sa potrebujete zorientovať v ekologických certifikátoch, odporúčame tohto jednoduchého [Sprievodcu](#). Na stránke [Compost Label](#) nájdete informácie o kompostovateľných obaloch a certifikácii.
- ✓ Vyhnite sa individuálne baleným jedlám, ako sú napríklad smotana do kávy, bagety, a maškrtám.
- ✓ Vždy keď sa dá, preferujte nebalené ovocie a zeleninu, respektíve také, ktoré nemajú nadbytočné balenie.
- ✓ Požiadajte všetkých, aby si nosili vlastné opakovane použiteľné fľaše.
- ✓ Ak je balená voda nevyhnutná, zvažte obstaranie vody vo vratných fľašiach alebo vratné zásobníky s objemom minimálne 10 litrov.
- ✓ Zálohované PET fľaše a plechovky z nápojov vráťte na [odberné miesto](#).
- ✓ Snažte sa čo najmenej plytvať jedlom. Ak vám ostane jedlo, ktoré je hygienicky nezávadné, môžete ho posunúť ďalej. Napríklad [Nížkoprahovému centru v Trenčíne](#).
- ✓ Pri nákupe potravín vyhľadávajte [Fairtrade](#) a/alebo [Rainforest Alliance](#) certifikované importované produkty, ktoré sú značené väčšinou na zadnej strane etikety produktov. Takýto importovaný produkt môže byť napríklad káva.

Odporúčania, ako riešiť gastroponuku pre návštevníkov:

- ✓ Zabezpečte dostatočne širokú ponuku vegánskych a vegetariánskych možností gastropredajcov. Napríklad hudobný festival Sharpe prešiel v roku 2024 už iba výhradne na vegetariánsku a vegánsku ponuku gastra pre návštevníkov.
- ✓ V rámci gastrozón myslite na dostatočné možnosti triedenia vzniknutého odpadu.
- ✓ Pri konferenciách sa pokúste ponúknuť lokálnych dodávateľov cateringu a využiť pri tom čo najviac lokálnych zdrojov.
- ✓ Pri gastropredajcoch, ktorí zabezpečujú pitný režim na podujatiach, myslite tiež na Fairtrade produkty. Pri výbere si dôkladne pozrite ponuku produktov daných predajcov a myslite na lokálnosť ponuky.

Systém vratných pohárov na podujatiach je veľmi dobrým príkladom cirkulárnej ekonomiky v rámci kultúrnej produkcie. Pri zavedení systému vratných pohárov na podujatí sa vyhnete tvorbe zbytočného jednorazového odpadu, zvýšite tak čistotu svojho podujatia a spríjemníte zákaznícky servis. Momentálne na trhu existujú firmy, ktoré vám vedia dodať celý servis vratných pohárov od zberného miesta pohárov na podujatí cez čistenie pohárov, prenájom pohárov až po zmluvy s poskytovateľom pitného režimu na vašom podujatí. Plastové poháre, ktoré sa dajú opakovane používať, sú bezpečné pre návštevníkov a zároveň pri peknom dizajne môžu poslúžiť ako merch.

Trenčín 2026 zavádza systém vratných pohárov na všetkých väčších podujatiach, v prípade menších sa snažíme používať klasické sklenené poháre.

Vegetariánske a vegánske reštaurácie, farmy a lokálnych dodávateľov môžete nájsť v EKOMAPE Trenčianskeho samosprávneho kraja.

Ďalší nástroj na vyhľadanie lokálnych dodávateľov potravín je stránka lokalnytrh.sk.

f) Výroba diel a výzdoba podujatí

V tejto časti manuálu sa venujeme výrobe umeleckých diel, výzdobe kultúrnych podujatí, kostýmov či scénografickej tvorbe. Pri tvorbe diela premýšľajte o udržateľnosti dizajnu a materiáloch vo vašom umeleckom diele. Životnosť diela by mala byť čo najdlhšia a na výrobu by ste mali najviac využiť lokálne ľudské, ale i materiálne zdroje. Pri plánovaní výzdoby podujatia myslite na to, aby ste branding a výzdobu mohli využiť opakovane.

Pri tvorbe divadelnej alebo tanečnej inscenácie môžete využiť nasledujúce odporúčania:

- ✓ Uprednostnite prepracovanie staršieho kostýmu/masky pred nákupom či tvorbou nového.
- ✓ Minimalizujte materiál pri výrobe nových kostýmov/masiek. (Dá sa to napríklad redukciou množstva detailov, zjednodušením kostýmov/masiek pre členov zboru a podobne.)
- ✓ Vytvorte návrh, ktorý počíta s využitím minimálneho množstva druhov materiálov.
- ✓ Zvážte každý nákup od výrobcov a distribútorov tzv. rýchlej módy.
- ✓ Vyberajte produkty od výrobcov a distribútorov udržateľnej módy.
- ✓ Farbenie textilu a iných materiálov patrí k najväčším zdrojom znečistenia v kreatívnych odvetviach. Pri farbení kostýmov/masiek dbajte na to, aby bol proces čo najefektívnejší. Na farbenie prírodných materiálov (vlna, hodváb, bavlna, ľan a podobne) využívajte organické farby.
- ✓ Vyhýbajte sa bieleniu textílií.
- ✓ Využívajte ekologické alternatívy lepidiel aj ďalších chemikálií potrebných pri výrobe masiek a kostýmov.
- ✓ Navýšte rozpočet na kostýmy a masky, aby sa dali uprednostňovať lokálne a udržateľné značky.
- ✓ Ak je to možné, vyhnite sa navrhovaniu a používaniu kostýmov z polyesteru a nylonu. (Platí to najmä vtedy, ak budú využité v jedinej inscenácii). Ak využívate bavlnu, preferujte jej organický alebo GOTS certifikovaný variant

Materiály:

- ✓ Vyhnite sa týmto materiálom: kompozitom vo všeobecnosti, epoxidovej živici, formaldehydu, PVC, chrómu, brómovaným spomaľovačom horenia, CCA (chromátovaný arzeničnan medi).
- ✓ Vyberte vhodné materiály. Ideálna je kombinácia nasledujúcich vlastností (čím viac ich daný materiál má, tým lepšie): vyrobený z obnoviteľných zdrojov, vyrobený z recyklátu, recyklovateľný, lokálneho pôvodu.
- ✓ Používajte recyklované drevo, certifikované (napr. FSC) a/alebo lokálne zdroje dreva, vyhnite sa tropickému drevu a drevu z ohrozených druhov.
- ✓ Vyhnite sa preglejke a drevotrieske s obsahom formaldehydu, z ktorých sa môžu pri izbovej teplote vyparovať škodliviny. Voľte verzie bez formaldehydu.

Farby, laky, lepidlá:

- ✓ Používajte farby, laky, tmely a lepidlá s nulovým alebo nízkym obsahom prchavých organických zlúčenín (VOC).
- ✓ Preferujte certifikované výrobky (napríklad EU Ecolabel).
- ✓ Minimalizujte použitie chemických rozpúšťadiel: používajte ekologické, netoxické farby na báze vody, s minimálnym obsahom rozpúšťadla.
- ✓ Vyhnite sa farbám v spreji.
- ✓ Používajte lepidlá na báze vody.
- ✓ Používajte odstraňovače farieb vyrobené na prírodnej báze.
- ✓ Nikdy nevyliievajte zvyšok farby ani iné chemikálie do kanála alebo voľnej prírody.
- ✓ Zvyšky farieb si odložte na ďalšie realizácie (napríklad ako prvotný náter) alebo ich darujte. Existuje viacero darovacích FB skupín a online portálov.
- ✓ Nakladajte s pomôckami na maľovanie (štetce, handry a nádoby) ako s opakovane použiteľnými predmetmi. Ak sú znečistené, považujte ich za nebezpečný odpad.

Pri tvorbe umeleckých diel môžete využiť trenčianske kreatívne centrá, ktoré vlastnia moderné vybavenie v zdieľaných dielňach.

Kreatívne centrum Trenčianskej univerzity: <https://kreativnecentrum.eu>

Kreatívne dielne FABLAB v kultúrno-kreatívnom centre Hviezda: <https://www.hviezda.eu/kreativne-ateliery/fablab/>

Pri hľadaní lokálnych obchodov s výrobkami od slovenských dizajnérov alebo lokálnych dizajnérov môžete použiť [Fashion MAP](#) od Slovak Fashion Council.

Inšpirujte sa publikáciou Textilný a odevný priemysel (Problémy a riešenia).

https://www.incien.sk/wp-content/uploads/2020/07/INCIEN_Ambrela_Textil_2020.pdf

Pri tvorbe výzdoby a brandingu podujatia sa môžete inšpirovať nasledujúcimi odporúčaniami:

- ✓ Vytvárajte branding, ktorý sa dá používať opakovane aj pri ďalších kultúrnych podujatiach.
- ✓ Pri brandovaní podujatia sa zamyslite nad tým, či nemôžete vyrobiť veci, ktoré zároveň budú mať pridanú hodnotu pre návštevníka. Napríklad vlastný cyklostojan s vaším brandom, posedenie s vlastnou potlačou, tienidlá pre návštevníkov. Vytvoríte tak opakovateľne použiteľný mobiliár, ktorý bude brandovať vaše podujatie a prinesie väčší komfort pre návštevníka.
- ✓ Pri výrobe brandingu či akejkoľvek výzdoby myslite aj na odporúčania týkajúce sa používania materiálov, ktoré sú spomenuté vyššie, v časti o výrobe umeleckých diel.
- ✓ Väčšina väčších podujatí, ktoré napríklad menia svoje miesto konania alebo sa konajú len raz, na určitý špeciálny účel, sa nevyhne jednorazovému brandingu podujatia. Napríklad ide o tlač programu na banerovinu či označovanie dôležitých miest v rámci kultúrneho areálu. V takomto prípade sa snažte využívať také materiály, ktoré sa dajú recyklovať, alebo im doprajte nový život.
- ✓ Napríklad organizátori pretekov Svetového pohára žien v zjazdovom lyžovaní v Jasnej dali vyrobiť z bannerov peňaženky, tašky a iné predmety prostredníctvom projektu [Odpadnesh](#).
- ✓ Výzdoba vášho podujatia by mala tiež reflektovať už spomínané rady na použitie materiálov a hlavne na kvalitu, aby sa výzdoba dala opakovane používať.
- ✓ Vyhnite sa jednorazovým prvkom výzdoby, ako sú napríklad balóny a nekvalitné vlajočky z nerecyklovateľných plastov.
- ✓ Vyhnite sa lacnej výzdobe dovezenej z Číny.
- ✓ Preferujte lokálne kvety a kvetinárstva, ktoré využívajú lokálne, prípadne európske zdroje kvetov.

g) Odpadové hospodárstvo

Na Slovensku dosiahla recyklácia komunálnych odpadov v roku 2022 úroveň 49,5 %. Stále však pretrvávajú vysoký podiel skládkovania komunálnych odpadov (39,3 %).

Pozitívom je, že podiel skládkovaných komunálnych odpadov medziročne klesol o 1,3 percentuálneho bodu. Miera recyklácie komunálnych odpadov vzrástla o 0,6 percentuálneho bodu. Zlepšenie bolo zaznamenané aj v prípade komunálneho odpadu, kde došlo k medziročnému poklesu – v roku 2022 vzniklo o 4 % menej komunálneho odpadu ako v roku 2021. **V roku 2022 tak vzniklo na Slovensku 478 kg komunálneho odpadu na obyvateľa.** Množstvo vyprodukovaného zmesového odpadu medziročne kleslo o takmer 6 %.³ Na Slovensku upravuje priority nakladania s odpadmi aj Zákon o odpadoch č. 79/2015 Z. z. Hierarchia odpadového hospodárstva je poradie priorít, ktorým sa má človek riadiť pri nakladaní s odpadom. Tvorí základný kameň európskej politiky a legislatívy v oblasti odpadov. Jej hlavným cieľom je minimalizovať nepriaznivé účinky odpadov na životné prostredie a zvýšiť a optimalizovať efektívnosť zdrojov v oblasti odpadového hospodárstva.

Mesto Trenčín je jedno z miest, ktoré má vysokú úroveň vytriedenia odpadov. Za rok 2023 to bolo 48,67 %⁴. V roku 2023 obyvatelia mesta vyprodukovali 26 730 ton odpadov a z toho sa 13 010 ton zrecyklovalo.

Všetky informácie o množstvách odpadov, strategických a právnych dokumentoch a miestnych predpisoch o odpadovom hospodárstve mesta Trenčín nájdete [na stránke mesta](#).

³ <https://old.enviroportal.sk/uploads/report/11841.pdf>

⁴ <https://trecin.sk/pre-obcanov/odpady-zivotne-prostredie/komunalny-odpad/>

⁵ <https://www.weforum.org/agenda/2023/02/zero-waste-guide-reuse-items/>

Verejné a kultúrne podujatia sú priestorom, kde vzniká nezanedbateľné množstvo odpadu. Tieto odpady sú rôzneho druhu, väčšinou ide o obalové materiály a zvyšky jedla (podľa štatistík z analýz komunálnych odpadov a odpadov z podujatí sa dá približne 45 % odpadu skompostovať).

Dobre nastavený systém nakladania s odpadom dokáže zabezpečiť, aby počas podujatia vzniklo minimum odpadu (napr. vďaka využívaniu princípov zero waste⁵). A keď už odpad vznikne, je potrebné, aby bolo zabezpečené správne nakladanie s ním. **Jednou z dôležitých informácií, ktoré chceme budúcim organizátorom podujatí v rámci Európskeho hlavného mesta kultúry – Trenčín 2026 poskytnúť, sú aj informácie o nakladaní s odpadmi, ktoré pri podujatiach budú vznikať, a ako s nimi zodpovedne nakladať.** Ešte predtým sa ale pozrime bližšie na to, ako by sa dalo odpadu predchádzať. Lebo najlepší odpad je žiadny odpad.



Predchádzanie vzniku odpadu

Príprava na opätovné použitie

Recyklácia

Energetické zhodnotenie

Spaľovanie

Skládkovanie



DESATORO

podujatia s minimom odpadov

- 1 Celý organizačný tím musí mať rovnaký cieľ,** a tým je minimalizácia odpadov. Je dobré si tiež uvedomiť, či túto problematiku zvládnete sami alebo potrebujete externého odborníka/odborníčku na pomoc s nastavením a prevádzkou celého systému.
- 2 Analyzujte odpady, ktoré vznikajú.** Pomocou metodiky zrealizujte analýzy, vďaka ktorým zistíte obsah nádob pred zavedením akýchkoľvek opatrení. Potrebujete zistiť, ktoré produkty a materiály sú najviac zastúpené a ktoré by ste v rámci opatrení mali riešiť. Analýzy vám pomôžu nastaviť budúce opatrenia. Odporúčame urobiť analýzy aj po zavedení niektorých opatrení na kontrolu efektívnosti zavedenia opatrení.
- 3 Je dôležité stanoviť si ciele.** Malo by vás zaujímať, akého odpadu tvoríte najviac, ako ho viete znižovať a aké opatrenia a alternatívy viete použiť. V prípade používania akýchkoľvek alternatívnych produktov potrebujete vedieť aj to, či je nové opatrenie naozaj efektívne a viac environmentálne. Napríklad či pri kompostovateľných alternatívach máte aj odberateľa, ktorý ich spracuje.
- 4 Musíte poznať odberateľov vytriedených surovín a odpadu.** Je potrebné mať prehľad o odberateľoch všetkých vytriedených surovín. Počas realizácie podujatia by ste mali sledovať množstvá odpadov a od odberateľov žiadať dodanie dokladov o druhoch a množstvách vytriedených odpadov.
- 5 Je potrebné nastaviť pravidlá pre predajcov.** Pravidlá (napr. používanie vratných pohárov) musia byť čo najviac presné a detailné a mali by ste ich zapracovať do zmlúv. Je potrebné vykonávať kontrolu, či sú pravidlá a zmluvné podmienky dodržané.

6 Nastavenie infraštruktúry na triedenie odpadu je kľúčové. Je preto potrebné definovať, koľko triediacich staníc budete potrebovať, kde budú umiestnené a ako budú zabezpečené, či je potrebné, aby chod pri staniciach niekto koordinoval a účastníkom pomáhal so samotným triedením, kto triediace stanice zabezpečí, či sa budú používať aj iné nádoby (napr. na zálohované nápojové obaly, na cigaretové ohorky), aké veľké nádoby potrebujete, či potrebujete aj vrecia (ak sa dá, použite recyklované, na bioodpad kompostovateľné certifikované). Nezabúdajte, že každá samospráva má iný systém triedenia a zberu odpadu. Zdôraznite všetkým, že cigaretové ohorky sa nehádzu na zem, ale uhasené do zmesového odpadu, prípadne do špeciálne vytvorených zberných nádob rozmiestnených na viacerých miestach lokácie.

7 Ak potrebujete **pomoc pri triedení odpadu**, musíte zabezpečiť dostatočný počet pomocníkov a ich zaškolenie. Je potrebné pripraviť manuál triedenia odpadu, ktorý musí byť viditeľný a dostupný aj pre návštevníkov. Vytvorte jasné označenie košov s informáciami, čo kam patrí. Ako inšpirácia vám môže poslúžiť [Alchymia triedenia odpadu](#).

8 Komunikácia s verejnosťou je kľúčová. Musíte jasne komunikovať svoju bezodpadovú stratégiu pred podujatím aj počas neho. Treba neustále hovoriť, ako budete odpadu predchádzať a ako ho budete triediť. Po podujatí je dôležité zverejniť výsledky.

9 Koľko peňazí budete potrebovať? Aký máte na vyššie spomínané opatrenia rozpočet? Ak neviete realizovať všetky opatrenia, vyberte si tie, ktoré sú prioritné, a zvolte tie, ktoré zrealizujete.

10 **Nezabudnite svoju skúsenosť zdieľať** (s verejnosťou, interne v tíme, iným festivalom a organizátorom) **a neustále sa zlepšovať** (nezabúdajte ani na iné aspekty, ktoré pomôžu zlepšiť udržateľnosť celého podujatia). Myslite aj na ďalšie kroky, napríklad darujte použité materiály miestnym školám, komunitným centráam alebo charite, darujte dobré čerstvé potraviny členom štábu alebo iným osobám zapojeným do projektu a podobne.

Aby sme priniesli presné informácie, ako nakladať s odpadmi v celom Trenčianskom samosprávnom kraji, v súlade s príslušnými ustanoveniami zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov sme požiadali okresné úrady v Trenčianskom samosprávnom kraji o sprístupnenie nasledujúcich informácií:

- 2 Aké **zberové spoločnosti** majú v danom okrese
 - ♦ súhlas na nakladanie s komunálnymi odpadmi (názov spoločnosti, adresa, IČO)?
- 2 Na aké druhy odpadov majú tieto zberové spoločnosti súhlas na nakladanie s odpadmi a aké sú kapacity na jednotlivé druhy odpadov/rok? Dokedy majú platné tieto súhlasy?
- 2 Aké zberné dvory sa nachádzajú v danom okrese? Kto je prevádzkovateľom týchto zberných dvorov (názov, IČO, adresa)?
 - ♦
- 2 Aké druhy je možné odovzdať v týchto zberných dvoroch? Aké sú kapacity na jednotlivé druhy odpadov a dokedy majú platný súhlas?
 - ♦
- 2 Aké dotried'ovacie zariadenia na dotried'ovanie zložiek komunálneho odpadu sa nachádzajú v danom okrese?
 - ♦
- 2 Na aké druhy odpadov majú tieto dotried'ovacie zariadenia súhlas?
 - ♦
- 2 Kde sa tieto zariadenia nachádzajú, kto je ich prevádzkovateľ (názov, adresa, IČO) a aké sú ich spracovateľské kapacity? Dokedy majú platný súhlas na spracovanie odpadov?
 - ♦
- 2 Aké sú v danom okrese spracovateľské kapacity na zhodnocovanie odpadu (zaujímajú nás všetky zložky komunálneho odpadu a tiež aké sú možnosti zhodnocovania obalov a riadov, ktoré môžu vzniknúť na verejných podujatiach, napr. kompostovateľné riady/poháre a pod.)?
 - ♦
- 2 Kto je prevádzkovateľom týchto zariadení (názov, adresa, IČO), na aké druhy odpadov majú súhlas na zhodnocovanie, aká je povolená kapacita v rámci jednotlivých druhov odpadov a dokedy majú platné súhlasy?
 - ♦

V rámci tohto manuálu vám prinášame len základné informácie, ktoré vám načrtnú základnú kostru nakladania s odpadom vo všetkých okresoch Trenčianskeho samosprávneho kraja a pomôžu vám lepšie sa zorientovať v možnostiach zberových spoločností, zberných dvorov, dotried'ovacích zariadení a spracovateľských kapacít. Informácie, ktoré sme získali z príslušných okresných úradov, sú platné k februáru 2024. **Podrobné informácie, ako aj jednotlivé subjekty nakladajúce s odpadmi a katalógové čísla jednotlivých odpadov nájdete v deviatich samostatných prílohách.** To znamená, že informácie sú uvedené pre každý okres samostatne. V prípade vyhľadávania konkrétnych možností nakladania s odpadom vám odporúčame pracovať so všetkými prílohami a neriadiť sa len členením na okresy. Postup, ako pracovať s prílohami, nájdete v každej z nich.

Základný prehľad o možnostiach nakladania so vzniknutým odpadom:

- ✓ **Zberové spoločnosti** – spoločnosti, ktoré sú oprávnené vykonávať zber odpadu (vrátane mobilného zberu) alebo prepravu komunálneho odpadu na území obce.
- ✓ **Zberné dvory** – zákon o odpadoch definuje zberný dvor ako zariadenie na zber komunálnych odpadov a drobných stavebných odpadov, zriadené obcou alebo združením obcí a prevádzkované obcou, združením obcí alebo osobou, ktorá má uzatvorenú zmluvu s obcou alebo združením obcí na túto činnosť. Tento zákon o odpadoch taktiež upravuje, na zber akého odpadu je zberný dvor určený.
- ✓ **Dotried'ovacie zariadenia** – triediace stredisko je vlastne dotried'ovacie stredisko alebo roztried'ovacie stredisko. Dotried'ovacie strediská bývajú často kombinované so zberným dvorom na zber nebezpečného a veľkoobjemového odpadu. Prevádzka takéhoto zariadenia na dotried'ovanie alebo zber odpadov by mala byť riadne označená informačnou tabuľou.
- ✓ **Spracovateľské kapacity na zhodnocovanie odpadu** – ide o kapacity a zariadenia, kde sa jednotlivé zložky odpadu zhodnocujú buď materiálovo alebo energeticky.

h) Komunikácia

Komunikácia je v rámci udržateľných opatrení veľmi dôležitá. A to smerom k organizačnému tímu, externým dodávateľom a, samozrejme, aj k návštevníkom kultúrnych podujatí. Pri komunikácii treba myslieť na všetky zapojené skupiny vo vašom projekte, aby každý vedel o vašich cieľoch týkajúcich sa udržateľnosti podujatia.

Komunikácia smerom k tímu:

- ✓ Uistite sa, že tému udržateľnosti vnímajú ako dôležitú všetci členovia tímu.
- ✓ Zvážte, či v tíme nevytvoríte pozíciu ambasádora udržateľnosti, ktorý by sledoval celú agendu udržateľných opatrení v projekte. Komunikoval by o pripravovaných zmenách a informoval by o dosiahnutých výsledkoch členov tímu.
- ✓ V prípade, že sa tejto téme nemôže venovať jeden človek, rozdeľte úlohy medzi členov tímu, ktorí majú k udržateľnosti blízko.
- ✓ Motivujte členov tímu, aby sa každý z nich snažil posunúť k udržateľnejším riešeniam. Urobte z toho výzvu, ktorá môže pozitívne zmeniť vašu organizáciu.
- ✓ Uistite sa, že téme rozumejú všetci členovia tímu, formulujte tému udržateľnosti jasne a zrozumiteľne. Pre niektorých členov tímu môžu byť zmeny ťažké, preto sa pripravte na to, že možno budú potrebovať pomoc.
- ✓ Ak viete o okamžitých zmenách, ktoré viete zaviesť, zahrňte ich do interných smerníc svojej organizácie.

Komunikácia smerom k dodávateľom:

- ✓ Hovorte v prípravnej fáze projektu podujatia s dodávateľmi o tom, ako vám môžu pomôcť naplniť vaše ciele.
- ✓ Pýtajte sa ich, ako vám vedia dodať službu udržateľnejšie.
- ✓ Spolupracujte s dodávateľmi, ktorí sa snažia využívať vo svojom podnikaní inovácie.

Komunikácia smerom k návštevníkom:

- ✓ Komunikujte, prečo a ako sa snažíte urobiť svoje podujatie udržateľnejšie. Hovorte o tom pred podujatím, ale aj na samotnom podujatí. Zapojte tému udržateľnosti do témy podujatia alebo urobte tému udržateľnosti prierezovou.
- ✓ Využite prevažne online formu propagácie a pozvánok.
- ✓ Plagáty a letáky tlačte len v nevyhnutnom počte a na recyklovaný papier. Udržateľný prístup k samotnej tlači konzultujte so svojou tlačiarňou.
- ✓ Zvážte, či sú propagačné a darčkové predmety nevyhnutné. Ak áno, vyberajte ich uvážlivo. Dajte priestor trvácny a lokálnym produktom, poukážkam alebo zážitkom, chráneným dielňam. Darčekom môže byť aj možnosť podporiť zmysluplný projekt.
- ✓ Komunikujte, čo sa vám podarilo a čo chcete v budúcnosti zlepšiť.
- ✓ Ak sa vám niečo nepodarilo, je dobré tiež o tom komunikovať s verejnosťou a predstaviť kroky k tomu, ako chcete tieto problémy odstrániť.

Komunikácia smerom k verejnosti o vašich cieľoch, zrealizovaných opatreniach či úspechoch vám môže pomôcť získať potenciálnych partnerov. Zavádzanie týchto opatrení môže byť vašou výhodou aj pri získavaní verejných zdrojov prostredníctvom grantových schém.

Veľkou inšpiráciou pre váš projekt môže byť napríklad Dobry trh, ktorý v roku 2017 započal svoju cestu za maximálnou redukciou odpadu, ktorý na podujatí vznikal. Urobili si monitoring, zamerali sa na postupné zlepšenia a urobili opatrenia v predchádzaní vzniku odpadu. Z udržateľnosti urobili nosný prvok svojho podujatia.

Pozitívny príklad, ako komunikovať o udržateľnosti vo svojom projekte, je napríklad festival Pohoda. Festival má priamo na svojom webe lištu s názvom Ekológia, kde komunikuje svoje opatrenia v oblasti udržateľnosti na festivale. Spolu s aktuálnymi opatreniami komunikuje aj svoj úspech a to, že sa festival stal víťazom v European Festival Awards, v kategórii Ekologické riešenia za rok 2017.

VIAC: <https://www.pohodafestival.sk/sk/ekologia>

V dlhodobej kultúrnej prevádzke, ako je kultúrne centrum, kino alebo napríklad divadlo, môžete vytvoriť stratégiu, ktorú budete komunikovať s verejnosťou. Aj na Slovensku existujú pozitívne príklady, ako je napríklad Divadlo Andreja Bagara v Nitre, ktoré sa verejne prihlásilo k princípom udržateľnosti. Na inšpiráciu vám môže slúžiť aj prístup Kultúrneho centra Malý Berlín.

3. Ukončenie a vyhodnotenie projektu

Počas likvidácie projektu, čím sa myslí fáza po skončení podujatia až po vyhodnotenie projektu, sa zamerajte na analýzu vzniknutého odpadu, nedostatkov či úspechov v udržateľnosti v rámci vášho kultúrneho projektu.

Likvidácia podujatia:

- ✓ Likvidáciu najmä podujatí, ktoré sa konajú v exteriéri, ako napríklad festivaly, treba taktiež veľmi dobre naplánovať. Pri plánovaní myslíte tiež na transporty vecí a ľudských kapacít, aby sa dosiahla čo najväčšia efektívnosť.
- ✓ Ak je podujatie menšie, analyzujte vzniknutý odpad. Ak je podujatie väčšieho rozmeru, požiadajte dodávateľa odvozu a spracovania odpadu, aby priebežne zaznamenával objem jednotlivých odpadov a na konci podujatia vám dodal vyzbierané dáta. Poslúži vám to ako ukazovateľ, koľko odpadu sa vytvorí na vašom podujatí a či smerujete k znižovaniu množstva vytvoreného odpadu.
- ✓ Ak vám ostanú veci, ktoré by mohol ešte niekto použiť, hľadajte im nový život. Napríklad zadnú stranu plagátov by mohla využiť Škola umeleckého priemyslu v Trenčíne alebo základné umelecké školy. Taktiež sa to týka kostýmov alebo masiek.
- ✓ Na podujatiach si ľudia často niečo zabudnú, preto vytvorte systém, ako sa môžu k veciam opäť dostať.

Po skončení projektu alebo niektorej z hlavných fáz projektu:

- ✓ Pozbierajte spätnú väzbu od návštevníkov, prípadne tímu, ktorá vám pomôže zhodnotiť aktuálny stav.
- ✓ Pozrite sa na zozbierané dáta a na pôvodne stanovené ciele, pokúste sa analyzovať, čo sa vám podarilo v projekte naplniť a prečo a čo sa vám, naopak, nepodarilo. Na základe týchto informácií si navrhnete nové opatrenia pre ďalšie podujatia.
- ✓ Ak sa vám niečo nepodarilo, skúste nastaviť procesy, ktoré by to mohli zlepšiť, prípadne si na danú oblasť zaobstarajte partnera, ktorý sa danou problematikou aktívne zaoberá.
- ✓ Neváhajte si do hodnotenia a nastavenia nových cieľov zavolať odborníka/odborníčku na udržateľnosť. Môže vám pomôcť napríklad aj s výpočtom uhlíkovej stopy vášho podujatia.
- ✓ Rovnako ako pri príprave projektu si nastavte pre ďalší ročník alebo pokračovanie projektu merateľné ciele.
- ✓ Zvážte, či by sa udržateľnosti projektu nemal venovať aspoň jeden člen tímu.
- ✓ Nezapudnite sa v tejto téme neustále vzdelávať a napredovať.

4. Cirkulárna mapa Trenčína

Cirkulárne mapy z dielne Inštitútu cirkulárnej ekonomiky INCIEN vznikli s cieľom vytvoriť virtuálne miesto, respektíve mapu, ktorá pomáha obyvateľom alebo iným stakeholderom daného mesta správať sa cirkulárnejšie a udržateľnejšie. Cirkulárne mapy sú tvorené v prostredí Google Maps a sú to živé miesta, ktoré sú aktualizované podľa potreby. To znamená, že obsahujú miesta, ktoré sú v danom čase a pre dané mesto aktuálne. Cirkulárna mapa obsahuje miesta významné pre cirkulárnu ekonomiku (obehové hospodárstvo). Ide teda o miesta, ktoré napríklad pomáhajú predchádzať vzniku odpadu: centrá opätovného použitia vecí, knižnice, knižné búdky, komunitné kompostoviská, bezobalové obchody, opravovne, požičovne a podobne. Zároveň obsahuje aj miesta, ktoré nám pomáhajú naplňať ďalšie princípy cirkularity. A takto vznikla aj Cirkulárna mapa Trenčína. Touto cestou by sme vás radi motivovali k aktívnemu využívaniu cirkulárnej mapy. V prípade, že vám na Cirkulárnej mape Trenčína nejaká konkrétna prevádzka chýba, alebo, naopak, by na nej nemala byť, dajte nám vedieť na hagovska@incien.sk.

Užitočné zdroje

Najkomplexnejší prehľad slovenskej módnjej tvorby: <https://map.slovakfashioncouncil.sk/sk/katalog>

Kde sa náš odpad stráca? Aké sú možnosti jeho spracovania a ako predísť jeho tvorbe?:

<https://www.incien.sk/mapa-miesta-prec/>

Textilný a odevný priemysel – problémy a riešenia:

<https://www.incien.sk/publikacie-incien/textilny-a-odevny-priemysel-problemy-a-riesenia/>

15 udržateľných materiálov, na ktoré sa zamerať v roku 2023: <https://mindseteco.co/sustainable-materials/>

Najväčší európsky sociálny podnik v oblasti zhodnocovania použitého IT hardvéru:

<https://www.afb-group.sk/home/>

Metodika cirkulárneho verejného obstarávania vo verejných a v súkromných zákazkách:

https://www.incien.sk/wp-content/uploads/2022/04/incien_obstaravanie-manual_sk.pdf

Manuál udržateľného nakrúcania: <https://www.filmcommission.sk/manual/>

Princípy udržateľnosti a cirkulárnej ekonomiky aplikovateľné v divadle na Slovensku:

<https://www.incien.sk/wp-content/uploads/2023/06/Principy-udrzatelnosti-a-cirkularnej-ekonomiky-aplikovatelne-v-divadle-na-Slovensku-SPRIEVODCA.pdf>

Organize a Sustainable Event – Príručka pre organizáciu udržateľného podujatia od Oulu 2026:

<https://oulu.com/en/sustainable-events/>

Záver

Pevne veríme, že Manuál zelenej kultúrnej produkcie vás inšpiroval a vzbudil vo vás zvedavosť v súvislosti so zelenými témami a udržateľnosťou. Či už organizujete hudobný festival pre 5 000 ľudí alebo kreatívny workshop pre 15 ľudí, vždy môžete prispieť k zodpovednosti a udržateľnosti kultúrno-kreatívneho priemyslu.

Kultúra prináša myšlienky, vytvára hodnoty, akceleruje spoločenské zmeny a dokáže byť inšpiratívnym prostredím aj v oblasti udržateľnosti. Manuál sa pozerá na udržateľnosť vo všetkých oblastiach organizácie kultúrneho podujatia, prináša mnoho rád a odporúčaní, ako robiť veci zodpovednejšie. Ak aj momentálne nerobíte žiadne zo spomínaných opatrení, nikdy nie je neskoro začať.

Trenčín 2026 – Európske hlavné mesto kultúry, a INCIEN – Inštitút cirkulárnej ekonomiky, o. z., vám v tom úprimne prajú veľa úspechov.

Inštitút cirkulárnej ekonomiky, o. z., (INCIEN)

Je nezisková organizácia, ktorá je zameraná na vývoj riešení v oblasti prechodu na obehové hospodárstvo. INCIEN spolupracuje so svojimi partnermi na projektoch, ktoré predstavujú prechod z lineárneho systému ekonomiky na cirkulárny. Organizácia je zložená z tímu expertiek, ktoré sa zameriavajú na vývoj nástrojov, ich prepojenie s praxou a tvorbou nových politík a regulácií. Základnou snahou INCIEN-u je vytvárať spoluprácu s výskumnými, ale aj so štátnymi inštitúciami, s neziskovým sektorom a odborníkmi v rôznych oblastiach, a tak spoločne hľadať udržateľnú cestu z environmentálneho, ale aj z ekonomického pohľadu, z hľadiska nákladovosti udržateľných riešení a zapojenia obyvateľstva.

Kreatívny inštitút Trenčín (CIT)

Je novovzniknutá organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby, zodpovedná za implementáciu titulu Európskeho hlavného mesta kultúry Trenčín 2026. V úzkej spolupráci s kľúčovými aktérmi zo súkromného, verejného a tretieho sektora sa zameriava na rozvoj kultúry a kreatívneho priemyslu v meste Trenčín, v Trenčianskom regióne a v Európe, pričom napĺňa ciele titulu Trenčín 2026.

Autorky a autori

Veronika Hagovská (INCIEN), Ivana Maleš (INCIEN),
Patrik Kubizna (Trenčín 2026), Zuzana Kvasnicová (Trenčín 2026)

Spolupracovali:

Peter Ondruš (Mesto Trenčín), Zuzana Čachová (Mesto Trenčín),
Martina Kedrová (Trenčiansky samosprávny kraj)

Textová úprava príloh: Dominika Bartoňová

Jazyková úprava: Lenka Fífková Školníková

Grafická úprava: Adam Majger, Vlado Ďurajka

Písmo: Trenčín 2026, Trenčín Headline

Prvé vydanie

Publikácia je nepredajná a v elektronickej verzii je dostupná na:

<https://www.trencin2026.sk/manual-zelenej-kulturnej-produkcie>



Manuál vznikol z iniciatívy titulu Európske hlavné mesto kultúry Trenčín 2026, ktorý implementuje Kreatívny inštitút Trenčín. Manuál vznikol v rámci projektu **Manuál zelenej kultúrnej produkcie** (Green cultural production manual).



Projekt organizuje Trenčín 2026. Projekt finančne podporili mesto Trenčín a Trenčiansky samosprávny kraj a Ministerstvo kultúry SR. Partnerom projektu je Európska únia.



